

ویژگی‌های تاریک شخصیت حسابرسان و تاثیر آنها بر ارزیابی ریسک تقلب

سوسن زلفی

دانشجوی دکترا حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

دکتر نرگس یزدانیان^۱ ©

استادیار حسابداری، گروه حسابداری، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران.

(تاریخ دریافت: ۱۶ فروردین ۱۴۰۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۲ مهر ۱۴۰۰)

در پی ابعاد گوناگون شخصیت و تاثیر آن بر حوزه‌های متنوع سازمان، و بروز تعارض مسئله اصلی این مقاله شکل می‌گیرد. در این راستا، سازه‌های تاریک شخصیت به عنوان نقطه کانونی و ارتباط مستقیم آنها با ارزیابی عملکرد حسابرس از ریسک تقلب و همچنین از طریق میانجی‌گری تعارض درک شده در میان ۲۸۳ نفر از حسابرسان عضو جامعه حسابداران رسمی موسسات خصوصی حسابرسی و سازمان حسابرسی مورد پژوهش قرار گرفته است. به منظور بررسی سه‌گانه‌های تاریک، پرسشنامه جونز و پائولس (۲۰۱۴)، برای سنجش تعارض، پرسشنامه جین (۱۹۹۵) و به منظور ارزیابی عملکرد حسابرس از ریسک تقلب از پرسشنامه الیزابت و رابرت (۲۰۰۵) استفاده شده است. پس از تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری و نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس-۳ نتایج نشان دادند که ماکیاولیسم و خودشیفتگی حسابرس بر عملکرد وی از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار هستند، لیکن جامعه‌سنجی بر عملکرد حسابرس تاثیرگذار نیست. افزون بر این، ویژگی‌های شخصیت ماکیاولیسم و خودشیفته حسابرس به واسطه تعارض درک شده بر ارزیابی ریسک تقلب اثرگذار نیستند، لیکن با میانجی‌گری تعارض فاکتور تاریک جامعه-سنجی بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار است. بنابراین مثلث تاریک شخصیت حسابرسان در انجام فعالیت‌های مرتبط با ارزیابی ریسک تقلب نتایج گوناگونی را به همراه می‌آورد.

واژه‌های کلیدی: ویژگی‌های تاریک شخصیت، خودشیفتگی، جامعه‌سنجی، ماکیاولیسم، تعارض، ارزیابی ریسک تقلب.

¹ n.yazdani@riau.ac.ir

مقدمه

ویژگی‌های شخصیت رفتار انسان را تعریف و پیش بینی می‌کند. این ویژگی‌ها می‌تواند شرایط محیط را تغییر دهد [۲۰]. یکی از موضوعات رایج در روانشناسی شخصیت، جستجوی چارچوب‌های مستدل و استوار صفات انسانی بوده است. تا به امروز، سازه‌های متعددی برای بررسی این صفات پیشنهاد شده که هر کدام چشم انداز منحصر به فردی را مطرح کرده‌اند. در این میان سازه‌های شخصیت تاریک (سه تایی تاریک^۱) به عنوان نقطه کانونی در پژوهش‌های اخیر مورد استفاده قرار گرفته است. اصطلاح شخصیت تاریک با اشاره به سه صفت اجتماعی ناپسند، «خودشیفتگی^۲»، «جامعه‌ستیزی^۳» و «ماکیاولیایی^۴» توسط پائولس و ویلیامز^۵ مطرح گردید. این سه ویژگی به نوعی بر شرارت اجتماعی، سردی عاطفی، دورویی و پرخاشگری تمرکز دارند. با وجود ریشه‌های متفاوت تشکیل‌دهنده این سه ویژگی با عنوان مثلث تاریک شخصیتی، که زمینه‌ساز بروز برخی از رفتارها است، در چند فاکتور مشترک هستند که شامل منش اجتماعی بدخواهانه همراه با گرایش‌های رفتاری به منظور ارتقای خود، سردی عاطفی، چندرویی و پرخاشگری است [۸].

در این راستا، حساب‌رسان می‌توانند با زیرپا گذاشتن اصول اخلاقی، تعهد حرفه‌ای خود را تضعیف نمایند و عملکردی نامناسب داشته باشند و با ویژگی‌های منفی و عدم رعایت اصولی مانند مسئولیت، منافع عمومی، صداقت، استقلال و عین‌گرایی و پشتکار ماهیت حرفه‌ای را پایمال کنند [۱۶]. حساب‌رس همانند سایر افراد و حرفه‌ها که در یک جامعه فعالیت می‌کنند، ملزم به رعایت اخلاق عمومی جامعه و آیین رفتار حرفه‌ای خود هستند [۱۸]. همچنین هر سازمان با ریسک‌های مختلفی روبرو است. به عنوان مثال، پس از رسوایی شرکت انرون^۶ و سقوط آن در سال ۲۰۰۲ به دلیل تقلب (وایت^۷، ۲۰۱۰)، نقش موضوعات قضاوتی و موارد ذهنی در حساب‌رسی پررنگ‌تر شد. حساب‌رسان مستقل نقشی مهم در فرآیند گزارشگری مالی ایفا می‌کنند [۱۳]. نظارت دقیق توسط حساب‌رس، پاسخ‌گویی مدیران و افشای امور کلیدی منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود [۲۷]. آنها باید در موضوعات بااهمیت، طبق چارچوب گزارشگری مالی در صورت‌های مالی اظهارنظر نمایند. براین اساس، درک و پرورش ویژگی‌های فردی بیش از سایر عوامل اهمیت دارند. اما در صورت بروز اختلال و تعارضات ناشی از آن چه اتفاقی رخ خواهد داد؟ اهمیت سلامت روان تا آنجاست که طبق تحقیقات سازمان بهداشت جهانی^۸ در سال ۲۰۰۷، تعداد در خور توجهی از مردم جهان از اختلالات ذهنی و شخصیتی رنج می‌برند و بخشی از آنها که به طبع حساب‌رسان مستقل

¹ Short Dark Triad(SD3)

² Narcissism

³ Psychopathy

⁴ Machiavelly

⁵ Poulhouse and Williams

⁶ Enron

⁷ White, M.

⁸ World Health Organization (WHO)

هستند، جزء این دسته قرار می‌گیرند که در سازمان‌ها و موسسات حسابرسی فعالیت می‌کنند [۱۳]. از طرفی، تعارضات در جهت انجام وظیفه، فرآیند و ارتباط بین افراد رخ می‌دهد. تیپ‌های متفاوت شخصیت، اعتقادات و شیوه‌های مختلف ارتباطی و تعاملی می‌تواند موجب بروز تعارض میان افراد گردند [۹]. افزون بر این، ارزیابی عملکرد شرکت‌ها از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، مدیران و دولت‌ها است که در عمل، معیارهای متفاوتی برای آن وجود دارد [۱۵]. لذا براساس استاندارد حسابرسی شماره ۱^۱، حسابرس باید به اطمینان معقولی مبنی بر عاری بودن صورتهای مالی از تحریف بااهمیت ناشی از اشتباه یا تقلب دست یابد. استانداردهای حسابرسی، حسابرس مستقل را به انجام روش‌های تحلیلی و در نظر داشتن نتایج این روش‌ها در هنگام ارزیابی ریسک تقلب، ملزم می‌کند [۱۴]. ارزیابی ریسک تقلب شامل فرایندی پویا، تکراری و شناسایی ریسک‌های دستیابی به اهداف است. در دنیای امروز، وسوسه ارتکاب تقلب در مدیران، حسابرسان، کارکنان و افراد مرتبط با سازمان‌ها ریسک تقلب را افزایش داده است. تقلب، هزینه کسب و کار را بالا برده و زمینه بی‌اعتمادی جامعه را فراهم می‌نماید [۵].

با توجه به آنچه ذکر شد و اینکه این حیطه پژوهشی نسبتاً جدید که اخیراً وارد ادبیات روانشناسی و مدیریت شده و همچنین خلاء پژوهشی، موضوع تاثیر ویژگی‌های تاریخ شخصیت بر ارزیابی عملکرد حسابرس از ریسک تقلب مورد توجه و بررسی پژوهشگر قرار گرفته است. در ادامه، میانجی‌گری تعارض درک شده در رابطه بین فاکتورهای منفی شخصیت و ارزیابی حسابرس بررسی می‌شود. بطور کلی هدف این پژوهش عملکرد حسابرس با ویژگی تاریخ شخصیتی از ارزیابی ریسک تقلب در جامعه حسابرسان رسمی سازمان حسابرسی و موسسات حسابرسی خصوصی ایران می‌باشد.

مبانی نظری

ویژگی‌های تاریخ شخصیت حسابرس و ارزیابی ریسک تقلب

حسابرسان به عنوان ارزشمندترین منابع انسانی هر موسسه حسابرسی بشمار رفته و بدون شک یکی از پایه‌های اصلی و اساسی توسعه در این موسسات محسوب می‌شوند. بنابراین عملکرد اثربخش آنها همواره مورد توجه شرکاء و مدیران بوده است. اگرچه حسابرسان می‌توانند با زیرپا گذاشتن اصول اخلاقی، تعهد حرفه‌ای خود را تضعیف نمایند. رسوایی تقلب در این حرفه نیز به علت خدمات حسابرسی ارائه شده توسط حسابرس اتفاق می‌افتد [۱۶].

کاپلان و سادوک (۱۹۸۲) شخصیت را به‌عنوان یک برچسب تشخیص کلی برای رفتار و تجربه ذهنی افراد تعریف کرده‌اند [۱۲]. فاکتورهای مثبت شخصیت، عملکرد حسابرس را افزایش می‌دهند و غالباً، ویژگی‌های شخصیتهای در ارزیابی حسابرس، از طریق متغیرهای تعدیلی مرتبط می‌شوند [۳۱]. اما، فاکتورهای منفی شخصیت، مانند شخصیت خودشیفته با نشانه‌های احساس خودبزرگ بینی، درگیری ذهنی با تخیلات موفقیت، قدرت، استعداد، زیبایی، توانمندی، استثمار در روابط بین فردی و فقدان همدلی نمایان

¹ Standard Auditing Statement 1 (SAS1)

می‌شود. خودشیفتگی می‌تواند با پیامدهای مثبت و منفی همراه باشد [۲]. خودشیفتگی حسابرسان و عملکرد شرکت‌ها ارتباط منفی دارند [۳۶]. شخصیت ضداجتماعی یا جامعه‌ستیزی یکی از بارزترین اختلالات شخصیت است که علاوه بر سطح بیماری شناختی، در سطح صفات شخصیتی عموم نیز می‌تواند بروز نماید. افراد با شخصیت ماکیاولیایی چهار ویژگی مهم دارند: ۱. فقدان عاطفه در روابط بین‌فردی، ۲. فقدان نگرانی در اخلاق عرفی، ۳. ناآگاهی از تاثیر آسیب روانی، ۴. تعهد بسیار کم به مسائل ایدئولوژیکی [۳۵].

رسوایی‌های مالی در شرکت‌ها محافل علمی را به نارسایی‌های حسابرسی هدایت کردند، لذا بحث در مورد ارزیابی حرفه‌ای حسابرسان بالا گرفت و موارد تقلب نشان داد که بخشی از نارسایی‌های حسابرسی، ناشی از ویژگی‌های منفی شخصیت حسابرسان است که با تغییرات روز افزون در محیط‌های اقتصادی، کسب و کار، پیچیدگی‌های قوانین و مقررات و وقوع تقلبات و چالش‌های گوناگون روبرو شده است [۲۴]. بسیاری از کشورها، در رابطه با نگرانی استقلال حسابرسان، الزاماتی را مبنی بر چرخش حسابرسی تعیین کردند و برخی از پژوهش‌ها بهبود تاثیر استقلال حسابرسان پس از چرخش حسابرسی در تصمیم‌گیری را تأیید کردند [۲۳].

ابداعات مالی چند دهه اخیر و ارائه ابزارهای مالی کارآمد به منظور مدیریت ریسک و طراحی استراتژی‌های مقابله با ریسک، تحولات و چالش‌های بی‌سابقه‌ای که بنگاه‌های اقتصادی ایران با آن مواجه شده‌اند، نشان می‌دهند که مدیران به منظور شناخت و درک بهتر شرایط ریسک، باید علاوه بر مهارت‌های عقلایی دارای شایستگی‌های دانش مالی رفتاری نیز باشند [۱۸]. جفر و همکاران (۲۰۰۶) در بررسی تاثیر پنج عامل شخصیتی بر توانایی حسابرسان در ارزیابی خطر تقلب و تعیین احتمال تقلب دریافتند که هیچ یک از عوامل شخصیتی تأثیری بر توانایی حسابرسان در ارزیابی ریسک تقلب و در تعیین احتمال وقوع تقلب نداشته، در حالی که پینکاس (۱۹۸۴) به نتایج متناقضی دست یافته است [۳۰] [۱۲].

ویژگی‌های تاریک شخصیت، تعارض و عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب

یکی از عوامل ایجاد تعارض در سازمان‌ها، وجود تفاوت‌های فردی و شخصیتی افراد است. به عبارت دیگر تعارض به این دلیل بروز می‌کند که افراد همیشه در خصوص اهداف، موضوعات، عقاید و موارد مشابه توافق ندارند. مطالعات مربوطه تعارض را در سه گروه *وظیفه‌ای*، *رابطه‌ای* و *فرآیندی* طبقه‌بندی کرده‌اند. تعارض وظیفه‌ای آگاهی کارکنان از وجود اختلاف در مورد وظایف تعریف شده است. تعارضی که از طرف یک همکار ناشی شود تعارض رابطه‌ای و تعارض مرتبط با تضاد قواعد برای اختصاص منابع محدود میان کارکنان تعارض فرآیندی گفته شده است [۱۹] [۲۴] [۳۷]. افزون بر این ارزیابی، مدیریت و پیشگیری از تقلب با هدف بهبود نظارت و کاهش تقلب، سازمان‌های حسابرسی را ملزم به رهنمودهایی در خصوص ویژگی‌های شخصیت، کنترل تعارض و رعایت اخلاق حرفه‌ای نموده است. بنابراین پیش شرط ارزیابی ریسک مشخص نمودن اهداف همراه با رفع بی‌اعتمادی ناشی از صفات شخصیتی، اشاعه ارزش‌ها و رفتارهای درستکارانه و امانتداری حسابرسان است [۵].

به عبارت دیگر، گنجاندن قضاوت اخلاقی در حوزه حسابرسی به علت تاثیر بالقوه‌ای که حسابرس بر جامعه می‌گذارد، امری بدیهی و روشن است. بدون رعایت رفتار اخلاقی استوار و قوی، جایگاه این حرفه قدیمی متزلزل است. اما در دو دهه‌ی اخیر چالش عمده استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان گرفتار شدن در حصارهای اخبار، رسوایی‌های مربوط به انجام موارد خلاف قواعد حسابداری از سوی مدیریت و بی‌اخلاقی حسابرسان است. تقلب یک معضل و مساله عمده است. موضوع تقلب به ویژه صورت‌های مالی متقلبانه مورد توجه استفاده‌کنندگان و حسابرسان بوده است. انجمن بازرسان تقلب آمریکا^۱ هزینه ناشی از تقلب سالانه این کشور را در سال ۲۰۰۸ حدود ۹۹۴ میلیارد دلار اعلام کرد. پس از بروز رسوایی‌های بزرگ مالی در داخل کشور از جمله اختلاس ۳،۰۰۰ میلیارد تومانی [۱۷] و تخلفات بزرگ برخی از شرکت‌های خارجی که دارای رویه‌های غیراخلاقی و غیرحرفه‌ای بوده‌اند، آنها را تا مرز فروپاشی رساند. خسران ناشی از این بی‌اعتمادی و بداخلاقی آثار مخربی بر بدنه حرفه حسابرسی وارد کرده و منجر به زیان در نظام‌های اقتصادی شده است. کاپلند(۲۰۰۵) معتقد است هرچند امکان دارد رفتارهای غیرحرفه‌ای و لغزش‌های اخلاقی تاثیر کمی داشته باشد، ولی فروپاشی بزرگ‌ترین شرکت‌های جهان را به دنبال داشته و باعث از دست رفتن میلیاردها ارزش سرمایه‌سهمداران می‌شود. همچنین این رسوایی‌ها باعث از بین رفتن اعتبار و شهرت صدها هزار نفر افرادی می‌شود که زمان خود را صرف رعایت امانت و صداقت کرده‌اند. در تحلیل این وقایع، عده‌ای با استفاده از مفروضات بنیادین اقتصادی، ذات بشر را فرصت طلب و بی توجه به اخلاق بیان کرده‌اند. برخی دیگر، افول ارزش‌های اخلاقی در اجتماع با وجود افراد دارای ویژگی‌های تاریک شخصیت را زیرپا گذاشتن معیارهای اخلاقی می‌دانند. [۱۸] به عبارت دیگر، تقلب با آثار خود سلب اعتماد فعالان از گزارشات و بازارهای مالی را به همراه دارد و اعتماد را از جامعه تجاری و حرفه حسابداری کمرنگ کرده و همچنین انتظارات استفاده‌کنندگان صورتهای مالی از عملکرد حسابرسان را بسیار بالا برده است [۱۷]. مدیر یا سرپرست باید گزارشات را داوری کرده و تقلب-های با اهمیت را کشف و گزارش نمایند. چنانچه مدیران و حسابرسان در کشف تقلب قصور ورزند، شکاف انتظارات بین استفاده‌کنندگان و عملکرد حسابرسان عمیق‌تر خواهد شد و اگر حرفه حسابرسی می‌خواهد خدماتش را باارزش و پایدار نماید باید این شکاف را کمتر نماید [۱۷] [۱۰]. پژوهشگران با استناد به الگوی نلسون^۲ (۲۰۰۹) تاثیر انحراف‌های رفتاری حسابرس مستقل بر حرفه آنها که یکی از ابعاد اصلی آن ویژگی‌های شخصیتی است، را مثبت ارزیابی کردند، یعنی رفتار حسابرسان بر عملکرد آنان تاثیرگذار است، به علاوه سیر تکاملی پژوهش‌های رفتاری نشان می‌دهد که مطالعات مالی رفتاری ابعاد نوینی در حسابرسی خواهند شد [۱۳].

¹ Association of Certified Fraud Examiners

² Nelson, M.W

پیشینه پژوهش

تأثیر سبک شناختی حسابرسان بر ارزیابی ریسک تقلب را نعمتی و همکاران (۱۳۹۹) در میان ۵۳۹ نفر از حسابرسان شاغل در موسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی تهران مورد پژوهش قرار دادند. نتایج آنها نشان داد که بین سبک‌های شناختی حسابرسان به روش کلب و ارزیابی ریسک تقلب رابطه وجود دارد و سبک‌های شناختی جذب کننده، واگرا، انطباق یابنده و همگرا به ترتیب بیشترین تأثیر را بر ارزیابی ریسک تقلب دارند [۵].

حسینی و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر دیدگاه‌های تردید حرفه‌ای حسابرسان بر ارزیابی ریسک تقلب، با توجه به اثر مداخله‌گری مهارت ارتباطی و تضعیف اجتماعی در میان ۴۴۵ نفر از حسابرسان شاغل در سازمان حسابرسی و موسسات خصوصی حسابرسی استان تهران را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های آنها نشان داد که عامل ذهن پرسشگر و وقفه در قضاوت تردید حرفه‌ای حسابرسان بر ارزیابی ریسک تقلب معنادار هستند. به عبارت دیگر آنها دریافتند که با توجه به تأثیر ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری حسابرسان در بکارگیری تردید حرفه‌ای و ارزیابی ریسک تقلب تأثیرگذار می‌باشد، دقت در ابعاد رفتاری و اخلاقی حسابرسان حائز اهمیت می‌باشد [۲۰].

تأثیر اختلالات شخصیت بر تردید حرفه‌ای حسابرسان مستقل را غلامرضایی و حسینی (۱۳۹۸) مورد مطالعه قرار دادند. هدف پژوهش آنها بررسی ابعاد نابهنجار ویژگی‌های شخصیت در میان ۲۹۳ نفر از حسابرسان رسمی بر تردید حرفه‌ای بود. روش‌های گردآوری داده‌ها، پیمایش، تحلیل داده‌ها و تحلیل آماری معادلات ساختاری و رگرسیون بوده است. به منظور سنجش تردید حرفه‌ای حسابرسان مستقل، از پرسشنامه تردید ذاتی هارت^۱ و اختلالات شخصیتی حسابرسان از طریق پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفته است. یافته‌ها نشان داد که میان اختلالات شخصیتی حسابرسان مستقل و تردید حرفه‌ای آنان، رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. همچنین اختلالات شخصیتی دارای بیشترین رابطه منفی با معیار درک میان‌فردی تردید حرفه‌ای است. بنابراین آنها نتیجه گرفتند که ویژگی‌های شخصیتی، تأثیری مستقیم بر قضاوت‌های حسابرسان دارد و حسابرسان، گزارش خود را که مبنایی برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی افراد در بازار سرمایه است، بر اساس این قضاوت‌ها صادر می‌کند [۱۳].

نوشادی و همکاران (۱۳۹۸) رابطه بین هوش مالی مدیران و کیفیت حسابرسی با نقش تعدیل‌گری رفتار اخلاقی حسابرسان را مورد بررسی قرار دادند. رفتار اخلاقی حسابرسان و هوش مالی مدیران با پرسشنامه محقق ساخته سنجیده شده و آزمون فرضیه‌ها با استفاده از اطلاعات ۱۱۰ شرکت منتخب انجام شده است. نتایج پژوهش آنها نشان داد که کیفیت حسابرسی با هوش مالی مدیران شرکت‌های مورد مطالعه رابطه مثبت و معناداری دارد و رفتار اخلاقی حسابرسان نیز شدت این رابطه را تقویت می‌کند. انتخاب حسابرسان با حسن شهرت، افزایش دوره تصدی حسابرسان، حسابرسان متخصص و وجود حسابرسان داخلی با

¹ Hurt

هوش مالی مدیران ارتباط دارد و رفتار اخلاقی حسابرسان بر رابطه کیفیت حسابرسی و هوش مالی مدیران نیز تاثیر مثبتی دارد [۱۸].

همچنین مقایسه همبسته‌های شخصیتی صفات ماکیاولیایی، خودشیفتگی و ضداجتماعی (مثلث تاریک شخصیتی) توسط محمدزاده و عاشوری (۱۳۹۷) انجام شد. بر اساس نتایج وجه مشترک شخصیت مطابق الگوی سه‌عاملی در مثلث تاریک شخصیتی روان‌پریشی‌گرایی است. نتیجه‌ای که در الگوی شش‌عاملی به دست آمده و الگوی هگزاکو^۱، حاکی از آن است که مثلث تاریک شخصیتی با مؤلفه صداقت رابطه معکوس دارد [۱۴].

صفری و موسوی‌کاشی (۱۳۹۷) رابطه میان اثربخشی فردی حسابرس و خطا در ارزیابی ریسک تقلب را در ۵۱۸ نفر از حسابرسان شاغل در بخش‌های خصوصی و دولتی به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی مورد بررسی قرار دادند. فرضیه‌های تحقیق براساس روش همبستگی و از طریق آزمون رگرسیون چندمتغیره بررسی شد. یافته‌های محققان نشان داد که اثربخشی فردی حسابرس با خطا در ارزیابی ریسک تقلب، در هر دو بخش دولتی و خصوصی رابطه مثبت و معناداری دارد. خطا در ارزیابی ریسک تقلب در بخش دولتی بیش از بخش خصوصی و اثربخشی فردی حسابرس در بخش خصوصی بیش از بخش دولتی است [۱۱].

سعادت و همکاران (۱۳۹۶) رابطه ویژگی‌های شخصیتی تاریک (ماکیاولی، خودشیفتگی و جامعه ستیزی) را با خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان اصفهان به شیوه خوشه‌ای بررسی کردند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان اون و فرامن و مقیاس تاریک شخصیت جانسون و وبستر^۲ را انجام دادند. نتایج دلالت بر این داشت که صفات شخصیت جامعه ستیزی و ماکیاولی با خودکارآمدی تحصیلی در دانشجویان رابطه معنادار و منفی داشتند. نتایج دیگر نشان داد که بین صفت شخصیت خودشیفتگی و خودکارآمدی تحصیلی ارتباط معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج این پژوهش از نقش متغیر روان‌شناختی صفات شخصیت تاریک در پیش‌بینی باورهای خودکارآمدی تحصیلی در دانشجویان حمایت می‌کند [۹].

روابط ابرازگری هیجانی، عاطفه مثبت و عاطفه منفی با صفات سه‌گانه تاریک شخصیتی را امیری و سپهریان (۱۳۹۵) مورد بررسی قرار دادند. آنها از طریق پرسشنامه ۳۰۰ نفر از دانشجویان ارومیه و داده‌های جمع‌آوری شده و با استفاده از شاخص‌های توصیفی، ضرایب همبستگی، رگرسیون چندگانه هم‌زمان و آزمون تی مستقل مورد تحلیل قرار دادند. نتایج بیانگر این بود که بین بیشتر مولفه‌های ابرازگری هیجانی با هر سه صفت ضداجتماعی، ماکیاولیسم و خودشیفتگی روابط منفی وجود داشت که در صفات ضد اجتماعی و ماکیاولیسم روابط منفی معناداری حاصل شد، و روابط مثبت معنادار بین عاطفه مثبت و منفی با هر سه صفت ضداجتماعی، ماکیاولیسم و خودشیفته از صفات تاریک نشان داده شد [۱].

¹ Hexagon Model

² Jonason & Webster

چاری صادق و مجدی (۱۳۹۵) ارتباط ارزش‌های گروهی، تعارض (وظیفه‌ای، ارتباطی، فرآیندی، شدت و مدت) و اعتماد سازمانی با نقش تعدیل‌گری گشودگی ارتباط را با حجم نمونه ۲۲۵ نفر از کارکنان سازمان جهاد کشاورزی خراسان مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهشگران نشان داد که میزان درآمد با واکنش به تعارض و ارزش‌های فردی موفقیت و خوداتکایی ارتباط مستقیم دارد. علیرغم همبستگی معنادار ارزش‌های فردی و سازمانی، هیچگونه رابطه معناداری بین ارزش‌های سازمانی و انواع مختلف تعارض و کیفیت تعارض بدست نیامد [۴].

آپرلیلا و نورماهارانی^۱ (۲۰۲۱) تاثیر سه‌گانه‌های تاریک شخصیت حسابداران عمومی بر رفتارهای اخلاقی آنها مورد بررسی در ۲۶ شرکت اندونزی مورد بررسی قرار دادند. آنها دریافتند که خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی بر رفتارهای اخلاقی تاثیر مثبت داشته، اما ماکیاولیسم تاثیر منفی بر رفتار اخلاقی دارد [۲۲]. پراسیک و سولاسکی^۲ (۲۰۱۹) رابطه میان ویژگی‌های تاریک شخصیتی سه‌گانه را با انگیزه در کار و عدم عملکرد شغلی کارکنان مورد پژوهش قرار دادند. نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان داد که بطور کلی در بعضی از بخش‌ها رابطه میانجی‌گری بین ویژگی‌های تاریک سه‌گانه و عدم کارایی از طریق منابع انگیزشی تأیید شد. سه‌گانه‌های تاریک بطور اثربخشی مربوط به منابع برون سازمانی انگیزشی است که مربوط به سطوح بالاتر عدم کارایی است. همچنین مسیر ارتباط بین سه‌گانه‌های تاریک شخصیتی و عدم کارایی از طریق منابع انگیزشی از آنچه موردانتظار بود متفاوت است [۳۳].

حاج‌حسینی و همکاران^۳ (۲۰۱۹) پژوهشی در رابطه با این موضوع دارد که آیا ویژگی‌های شخصیت تاریک‌تر تمایل به فساد دارند هنگامی که آنها احساس نگرانی می‌کنند. به عبارت دیگر، آنها ارتباط بین ویژگی‌های تاریک شخصیت خودشیفتگی، ماکیاولیسم و جامعه‌ستیزی و مفهوم فساد را مورد بررسی قرار دادند. مطابق با منابع این تئوری، فرض شد که هنگامی که افراد با ویژگی‌های شخصیتی تاریک مضطرب می‌شوند تمایل بیشتری به انجام فساد دارند [۲۸].

راگازا و سیسایوچ^۴ در سال ۲۰۱۸ ویژگی‌های تاریک شخصیتی و ساختار آنها را مورد پژوهش قرار دادند. آنها طیف وسیعی از معیارهای ویژگی‌های تاریک را ارائه کردند که ایده‌هایی را حمایت کرد، از جمله اینکه جامعه‌ستیزی و مثلث تاریک ساختارهای مستقل هستند، و ۱۲ مورد از مفاهیم معیارهای خودشیفتگی، جامعه‌ستیزی و ماکیاولیسم را مورد سنجش قرار می‌دهد و در ضمن این سطوح با سلسله مراتبی سازماندهی شده است یعنی ماکیاولیسم جنبه‌ای از جامعه‌ستیزی با مفهومی مشابه، ویژگی خودشیفتگی را بیان می‌کند و در نهایت این سطوح متمایز بطور تئوریک الگویی از رابطه با ویژگی‌ها و ارزش‌های شخصیتی محسوب می‌شوند یعنی خودشیفتگی و ویژگی تاریک مربوط به فراویژگی و ارزش‌های بالاتر هستند [۳۵].

¹ Aprillia, W, & Nur Maharani ,S.

² Prusik, M, & Sxulawski, M.

³ Hajhoseiny et all

⁴ Rogoza, Radoslaw & Ceicuch, jan

نتایج حاصل از پژوهش نیلا ایوب و همکاران^۱ (۲۰۱۷) با نمونه‌ای از ۱۵۳ کارمند حاکی از این است که افراد با ویژگی شخصیتی سازگاری تعارض کمتری درک کردند و افراد با ویژگی شخصیتی برون‌گرایی بیشتر به سبک‌های مشارکتی، اجتناب و مصالحه روی می‌آورند. افراد با ویژگی ثبات شخصیتی سبک همکاری را انتخاب کرده، اما افراد با ویژگی روان رنجوری سبک سلطه‌گری را انتخاب می‌کنند. از طرفی، پژوهشگران دریافته‌اند که ویژگی‌های وجدان‌کاری، گشودگی تجربه و ثبات شخصیتی تاثیر مستقیمی بر عملکرد کارکنان دارند. همچنین تعارض و سبک‌های حل تعارض ارتباط میان ویژگی‌ها و عملکرد کارکنان را میانجی‌گری می‌کند [۲۰].

اختر و همکاران^۲ (۲۰۱۷) رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی سرمایه‌گذار فردی و عملکرد سرمایه‌گذاری را در نظر گرفته‌اند. آنان چارچوب مفهومی جدیدی را پیشنهاد می‌کنند که نفوذ اجتماعی را (به عنوان یک ساختار تعدیل‌کننده) در مدل ادغام کرده و نقش شخصیت در تعیین عملکرد سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده در روند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری را مشخص می‌کند. تعداد ۳۹۶ سرمایه‌گذار فردی با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی، و پرسشنامه محقق‌ساخته انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از هر دو تجزیه و تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی و مدل‌سازی معادلات ساختاری برای ارزیابی استحکام رابطه بین سازه‌ها، یعنی ویژگی شخصیت، عملکرد سرمایه‌گذاری درک شده و تأثیر اجتماعی، مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج مطالعه نشان داد که تأثیر اجتماعی رابطه مثبت بین عملکرد سرمایه‌گذار و برون‌گرایی را تعدیل می‌کند، در حالی که رابطه منفی در تصمیم‌گیری عملکرد سرمایه‌گذاری و ویژگی شخصیتی را تعدیل نمی‌کند [۲۱].

جانسون و مک کاین^۳ (۲۰۱۴) رابطه بین صفات تاریک شخصیت و رگه‌های دیگر شخصیت را مورد بررسی قرار دادند. خودشیفتگی با برون‌گرایی و گشودگی تجربه، همبستگی مثبت و با توافق‌پذیری و با وجدان بودن ارتباط منفی دارد. به علاوه یافته‌های آن‌ها نشان داد جامعه‌ستیزی با برون‌گرایی و گشودگی تجربه ارتباط مثبت و با وجدان بودن، توافق‌پذیری و روان رنجوری ارتباط منفی دارد [۳۱].

فرضیه‌های پژوهش:

این دیدگاه وجود دارد که ویژگی‌های شخصیت بر عملکرد حسابرسان تاثیر دارد و در نتیجه تیپ‌های متفاوت شخصیتی ارزیابی عملکرد حسابرسان را تحت تاثیر قرار می‌دهد که براین اساس فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه اول. جامعه‌ستیزی بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار است.

فرضیه دوم. ماکیاولیسم بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار است.

فرضیه سوم. خودشیفتگی بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب تاثیرگذار است.

¹ Ayub et al

² Akhtar, Fatima K.S. Thyagaraj and Niladri Das

³ Johnson and Mc.cake

فرضیه چهارم. جامعه‌سنجی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب به واسطه تعارض درک شده تاثیرگذار است.

فرضیه پنجم. ماکیاولیسم بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب به واسطه تعارض درک شده تاثیرگذار است.

فرضیه ششم. خودشیفتگی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب به واسطه تعارض درک شده تاثیرگذار است.

روش و نمونه آماری پژوهش

این پژوهش، از نوع پژوهش‌های کاربردی به شمار می‌رود، چراکه هدف آن توسعه دانش و آگاهی در زمینه فرهنگ و رفتار اخلاقی در حرفه حسابرسی است. هم‌چنین از نظر روش این پژوهش در زمره پژوهش‌های توصیفی-پیمایشی می‌باشد. چارچوب نظری و پیشینه پژوهش از راه استقرایی، و جمع‌آوری داده‌ها و نتیجه‌نهایی برای آزمون رد یا پذیرش فرضیه‌ها، از طریق تحلیل داده‌های گردآوری شده پرسش‌نامه‌ها انجام می‌شود. از آنجایی که این پژوهش در یک محیط واقعی یعنی موسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی انجام خواهد شد، جزء پژوهش‌های میدانی به شمار می‌رود و با بهره‌گیری از مبانی نظری و منابع اطلاعاتی تخصصی رشته‌های مدیریت، حسابداری، حسابرسی، روانشناسی تنظیم پرسشنامه انجام شده است.

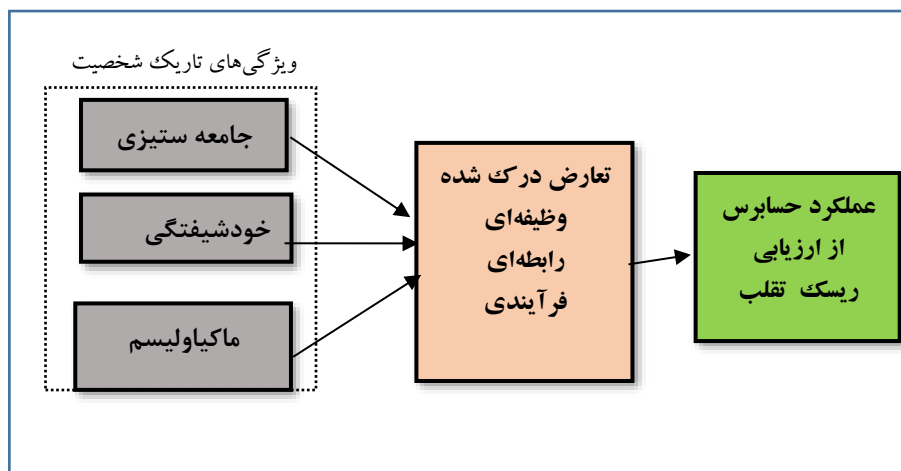
پرسشنامه مورد استفاده برای تحلیل‌های سلسله‌مراتبی و تصمیم‌گیری چندمعیاره به پرسشنامه‌ی خیره موسوم است. پرسشنامه شامل ۶۹ سوال بین ۴۱۵ نفر از حسابرسان ارشد، سرپرستان و سرپرستان ارشد، مدیران حسابرسی و شرکای مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران در سال ۱۳۹۸ توزیع شد که از ۳۰۱ پرسشنامه برگشتی در نهایت ۲۸۳ پرسشنامه قابل استفاده شده و جمعیت هدف این پژوهش را تشکیل دادند. به منظور بررسی روایی و پایایی سوالات از آزمون تحلیل عاملی با استفاده از روش مدل اندازه‌گیری مدل‌سازی معادلات ساختاری و به کمک نرم افزار **Smart PLS3** استفاده شده است.

مدل مفهومی پژوهش

بطور خلاصه مدل مفهومی این پژوهش را می‌توان بشرح زیر نشان داد:

شکل شماره ۱. ویژگی‌های تاریک شخصیت، تعارض درک شده، و عملکرد حسابرسان از

ارزیابی ریسک تقلب

متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته

متغیر وابسته، "عملکرد حسابرس/ارزیابی ریسک تقلب" است. برای اندازه‌گیری عملکرد حسابرس در ارزیابی ریسک تقلب از پرسش نامه الیزابت و رابرت^۱ (۲۰۰۵) استفاده می‌گردد. در این پرسشنامه دو سوال وجود دارد که مبنای پاسخ به هر سوال، علامت زدن یک عدد در دامنه اعداد ۱ تا ۵ بوده که براساس انتخاب پاسخ دهنده، بر مبنای طیف لیکرت امتیازدهی شده است. سوال اول که مربوط به ارزیابی صداقت کارمند است، انتخاب عدد کوچک تر نشان دهنده خطای کمتر حسابرس در ارزیابی ریسک تقلب و انتخاب عدد بزرگ تر نشان دهنده خطای بیشتر حسابرس در ارزیابی ریسک تقلب است، به طوری که انتخاب عدد ۱ کمترین خطا و انتخاب عدد ۵ بیشترین سطح خطا را نشان می‌دهد. در سوال دوم، صراحتاً ارزیابی حسابرس از سطح ریسک تقلب، مورد پرسش قرار گرفته است. هرچه عدد انتخاب شده بیشتر و نزدیک به عدد ۵ باشد نشان دهنده ریسک بالای تقلب و هرچه عدد انتخاب شده کمتر و نزدیک به عدد ۱ باشد نشان دهنده ریسک پایین تقلب است [۲۵]. ضریب پایایی پرسشنامه خطا در ارزیابی ریسک تقلب در پژوهش صفری و همکاران (۱۳۹۶) مقدار ۰,۷۴ را نشان می‌دهد که با توجه به اینکه بیشتر از ۰,۷ است، لذا پایایی پرسشنامه تأیید شده است.

متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل ویژگی‌های تاریک شخصیت یعنی، "جامعه‌ستیزی"، "ماکیاولیستی" و "خودشیفتگی" است که از پرسشنامه ۵ گزینه‌ای جونز و ویلیامز^۲ (۲۰۱۴) برای اندازه‌گیری آنها استفاده شده است. شخصیت تاریک یکی از ابزارهای استاندارد برای ارزیابی مدل سه عامل تاریک شخصیت می‌باشد و شامل ۲۶ سوال است که سه صفت شخصیت تاریک ماکیاولیستی با ۹ سوال، خودشیفتگی ۹ سوال و جامعه‌ستیزی با ۸ سوال اندازه‌گیری می‌شود. این پرسشنامه براساس طیف لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) پاسخ داده می‌شود. پایایی گزارش شده (۰,۷۶) پرسشنامه از روایی و اعتبار قابل قبولی برخوردار است.

متغیر میانجی

متغیر "تعارض درک شده"، از طریق ابعاد آن "رابطه ای"، "وظیفه ای" و "فرآیندی" به عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته می‌شوند. لذا تعارض درک شده با استفاده از ۱۲ سوال پرسشنامه جین^۳ (۱۹۹۵)، که هر کدام با ۴ سوال مربوط به اندازه‌گیری می‌شوند. مبنای پاسخ به هر سوال، علامت زدن یک عدد در دامنه اعداد (۱) تا (۵) بوده که براساس انتخاب پاسخ دهنده، بر مبنای طیف لیکرت امتیازدهی شده است. بولن (۱۹۸۹) و لوهلین (۱۹۹۲) نیز روایی و پایایی پرسشنامه را تایید کرده اند. لوهلین (۱۹۹۲) ضریب پایایی بالاتر از ۰/۷۵ را محاسبه کردند و روایی پرسشنامه را با استفاده از تحلیل عاملی در نرم افزار

¹ Elizabeth, A. P. & Robert J.R.

² Johns & Williams.

³ Jehn k. A.

لیزرل آزمون نمودند. بنتلر و بانت (۱۹۸۰) نیز ضریب پایایی ۰/۸۵ را برای پرسشنامه مذکور نشان دادند. یافته‌های آن‌ها نشان داد شاخص‌های برازش همگی در حد مطلوب قرار دارند.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

در بخش نخست، داده‌های جمع‌آوری و تلخیص شده با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی، تشریح و سپس با استفاده از نرم افزار **Smart Pls3**، به منظور ایجاد مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری برانده و قابل قبول، شاخص‌های برازش بررسی و روابط علی بین فرضیه‌های پژوهش از طریق معادلات ساختاری مورد آزمون قرار می‌گیرند.

جدول شماره ۱. وضعیت ویژگی‌های جمعیت‌شناسی

جنسیت		زن	مرد	کل	
تعداد		۱۰۱	۱۸۲	۲۸۳	
درصد		٪۳۶	٪۶۴		٪۱۰۰
سن پاسخ‌دهندگان	کمتر از ۳۰	۳۰ تا ۴۰	۴۰ تا ۵۰	بیشتر از ۵۰	کل
تعداد	۶۵	۱۲۲	۴۵	۵۱	۲۸۳
درصد	٪۲۳	٪۴۳	٪۱۶	٪۱۸	٪۱۰۰
سطح تحصیلات	کارشناسی	کارشناسی-ارشد	دانشجوی دکتری	دکتری	کل
تعداد	۱۰۹	۱۲۹	۳۸	۷	۲۸۳
درصد	٪۳۹	٪۴۶	٪۱۳	٪۲	٪۱۰۰
سابقه کاری	کمتر از ۵ سال	۵ تا ۱۰	۱۰ تا ۱۵	۱۵ تا بیشتر از ۲۵	کل
تعداد	۶۳	۶۷	۵۳	۳۴	۲۸۳
درصد	٪۲۲	٪۲۴	٪۱۹	٪۲۳	٪۱۰۰
رتبه شغلی	حسابرس-ارشد	سرپرست ارشد	مدیر حسابداری	شریک-حسابرسی	بدون پاسخ
تعداد	۱۳۰	۸۵	۳۵	۲۵	۸
درصد	٪۴۶	٪۳۰	٪۱۲	٪۹	٪۳

جدول شماره ۱ آمار توصیفی مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناسی را نشان می‌دهد. بطور کلی افراد پاسخ‌دهنده از نظر رتبه شغلی ۱۳۰ نفر با ٪۴۶ حسابرس ارشد، افراد با سابقه کاری بین ۵ تا ۱۰ سال با ٪۲۴، از نظر سطح تحصیلات کارشناسی ارشد ۱۲۹ نفر با ٪۴۶، از نظر سن افراد بین ۳۰ تا ۴۰ سال با ٪۴۳،

و از نظر جنسیت تعداد ۱۸۲ نفر مرد با ۶۴٪ بیشترین میزان مشارکت را در میان سایر گروه‌های مقایسه‌ای خود داشته‌اند.

آمار استنباطی

در تجزیه و تحلیل استنباطی، پیش از آزمون فرضیه‌ها می‌بایست در گام اول برازش مدل‌های اندازه‌گیری و سپس برازش مدل‌های ساختاری و فرضیه‌های پژوهش را مورد آزمون قرار می‌دهیم و در انتها برازش کلی مدل آزمون می‌گردد. در بررسی برازش بخش اول یعنی برازش مدل‌های اندازه‌گیری از سه مورد زیر استفاده می‌شود: پایایی شاخص، روایی همگرا و روایی واگرا.

پایایی شاخص

به منظور آزمون پایایی شاخص، سه معیار (۱) بارعاملی، (۲) آلفای کرونباخ و (۳) پایایی ترکیبی آزمون می‌گردد. در خصوص بعد فرآیندی و رابطه‌ای متغیر تعارض درک شده بارعاملی مربوط به سوال ۱، که سنجه ضعیف‌تری نسبت به بقیه سوالات برای این متغیرها بود، حذف گردیده و مجدداً تحلیل عاملی برای متغیر مذکور صورت پذیرد. همچنین به منظور بهبود پایایی و روایی متغیرهای پژوهش، سوالات ۲، ۴، ۵، ۶، ۸ مربوط به متغیر جامعه ستیزی و سوالات ۱، ۲، ۳، ۸، ۹ مربوط به متغیر ماکیاولیسم، سوالات ۵، ۶، ۷ مربوط به متغیر خودشیفتگی نیز حذف گردید تا مقدار پایایی و روایی آن‌ها بهبود یابد.

جدول شماره ۲. نتایج تحلیل عاملی کلیه متغیرهای پژوهش

نام بعد	گویه/بعد	بار عاملی	خطای استاندارد	نام بعد	گویه/بعد	بار عاملی	خطای استاندارد
فرآیندی	PRS2	۰/۷۶۲	۰/۴۲۱	جامعه ستیزی	ANS1	۰/۸۳۵	۰/۳۰۳
	PRS3	۰/۸۴۸	۰/۲۸۱		ANS3	۰/۸۴۷	۰/۲۸۳
	PRS4	۰/۹۰۵	۰/۱۸۱		ANS7	۰/۷۸۸	۰/۳۷۹
	RSP2	۰/۸۸۴	۰/۲۱۹		MAC4	۰/۷۶۵	۰/۴۱۵
رابطه‌ای	RSP3	۰/۸۶۱	۰/۲۵۹	ماکیاولیسم	MAC5	۰/۶۹۸	۰/۵۱۳
	RSP4	۰/۷۴۱	۰/۴۵۱		MAC6	۰/۷۶۹	۰/۴۰۹
	TSK1	۰/۸۹۷	۰/۱۹۵		MAC7	۰/۸۶۳	۰/۲۵۵
	TSK2	۰/۹۰۹	۰/۱۷۴		SLF1	۰/۸۱۰	۰/۳۴۴
وظیفه‌ای	TSK3	۰/۹۴۴	۰/۱۰۹	خودشیفتگی	SLF2	۰/۸۱۹	۰/۳۲۹
	TSK4	۰/۹۰۳	۰/۱۸۵		SLF3	۰/۷۵۹	۰/۴۲۴
					SLF4	۰/۷۷۸	۰/۳۹۵
					SLF8	۰/۷۷۹	۰/۳۹۳
تعارض درک شده	فرآیندی	۰/۶۸۳	۰/۵۳۴	عملکرد حسابرس	PRF1	۰/۹۹۳	۰/۰۱۴
	رابطه‌ای	۰/۷۴۵	۰/۴۴۵		PRF2	۰/۹۹۳	۰/۰۱۴
	وظیفه‌ای	۰/۸۳۳	۰/۳۰۶	از ارزیابی ریسک			

در جدول شماره ۲ نتایج نهایی بعد از آزمون مجدد تحلیل عاملی، بار عاملی مربوط به سوالات باقی‌مانده همه متغیرهای و همچنین ابعاد متغیر تعارض درک شده بیشتر از ۰/۴ نشان داده شده است.

جدول شماره ۳. نتایج آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	بعد	پایایی ترکیبی CR		آلفای کرونباخ	
		متغیر	ابعاد	متغیر	ابعاد
جامعه ستیزی	—	—	—	—	—
ماکیاولیسم	—	—	—	—	—
خودشیفتگی	—	—	—	—	—
عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	—	—	—	—	—
تعارض درک شده	فرآیندی	—	—	—	—
	رابطه‌ای	—	—	—	—
	وظیفه‌ای	—	—	—	—

در جدول شماره ۳ نتایج آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش نشان داده شده است. در نتیجه پایایی ترکیبی همه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۷ می باشد. آلفای کرونباخ همه متغیرهای پژوهش نیز بالاتر از ۰/۷ می باشند بنابراین می توان ادعا نمود که با سطح اطمینان بالایی متغیرهای پژوهش از شرایط پایایی مناسبی برخوردار هستند.

روایی همگرا

معیاری که برای آزمون روایی همگرا استفاده می شود، شاخص واریانس استخراج شده (AVE) می باشد. AVE میزان همبستگی یک سازه با شاخص های خود را نشان می دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. به اعتقاد بارک لای و همکاران (۱۹۹۵)، فورنل و لارکر (۱۹۸۱) مقدار AVE بالای ۰/۵ روایی همگرای قابل قبول را نشان می دهد.

جدول شماره ۴. نتایج روایی همگرا متغیرهای پژوهش

نام متغیر	بعد	AVE	
		متغیر	ابعاد
جامعه ستیزی	—	—	—
ماکیاولیسم	—	—	—
خودشیفتگی	—	—	—
عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	—	—	—
تعارض درک شده	فرآیندی	—	—
	رابطه ای	—	—
	وظیفه ای	—	—

در جدول شماره ۴ نتایج مربوط به روایی همگرا متغیرهای پژوهش نشان داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود AVE مربوط به همه متغیرهای پژوهش بالاتر از ۰/۵ به آن است که بیانگر روایی همگرا متغیرهای پژوهش می‌باشد.

روایی واگرا

روایی واگرای قابل قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارد تا با سازه‌های دیگر. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) بیان می‌کنند: روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبول است که جذر میزان AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (یعنی مقدار ضرایب همبستگی بین سازه‌ها) در مدل باشد. در PLS بررسی این امر به وسیله یک ماتریس صورت می‌پذیرد که خانه‌های این ماتریس حاوی مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها و جذر مقادیر AVE مربوط به هر سازه است به طوری که در قطر اصلی این ماتریس جذر میزان AVE برای هر سازه، و زیر قطر اصلی، ضرایب همبستگی بین هر جفت سازه وجود دارد.

جدول شماره ۵: نتایج روایی واگرا ابعاد متغیر تعارض درک شده

نام متغیر	رابطه‌ای	فرآیندی	وظیفه‌ای
رابطه‌ای	۰/۸۳۱		
فرآیندی	۰/۴۴۲	۰/۸۴۰	
وظیفه‌ای	۰/۳۷۵	۰/۳۰۷	۰/۹۱۳

در جدول شماره ۵ ابعاد متغیر تعارض درک شده دارای ابعاد مجزایی می‌باشد، بنابراین در ادامه نتایج روایی واگرا نشان داده شده است. سپس نتایج روایی واگرا کلیه متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۷ نشان داده شده است.

جدول شماره ۶: نتایج روایی واگرا برای کلیه متغیرهای پژوهش

نام متغیر	همبستگی	همبستگی	همبستگی	تعارض شده	عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب
جامعه ستیزی	۰/۸۲۴				
خودشیفتگی	۰/۷۸۴	۰/۷۸۹			
ماکیاولیسم	۰/۶۲۳	۰/۶۶۲	۰/۷۷۶		
تعارض درک شده	-۰/۳۸۰	-۰/۳۱۹	-۰/۳۰۱	۰/۸۵۱	
عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۵۵۱	-۰/۵۹۰	-۰/۶۳۳	۰/۲۲۲	۰/۹۹۳

در قطر اصلی جداول شماره‌های ۵ و ۶ جذر مقادیر AVE مربوط به هر متغیر نشان داده شده است و در زیر قطر اصلی نیز همبستگی بین متغیرهای پژوهش نشان داده شده است همان طور که مشاهده می‌شود همبستگی بین هر جفت متغیر پژوهش از جذر AVE هر کدام کمتر است، که بیانگر روایی همگرا می‌باشد.

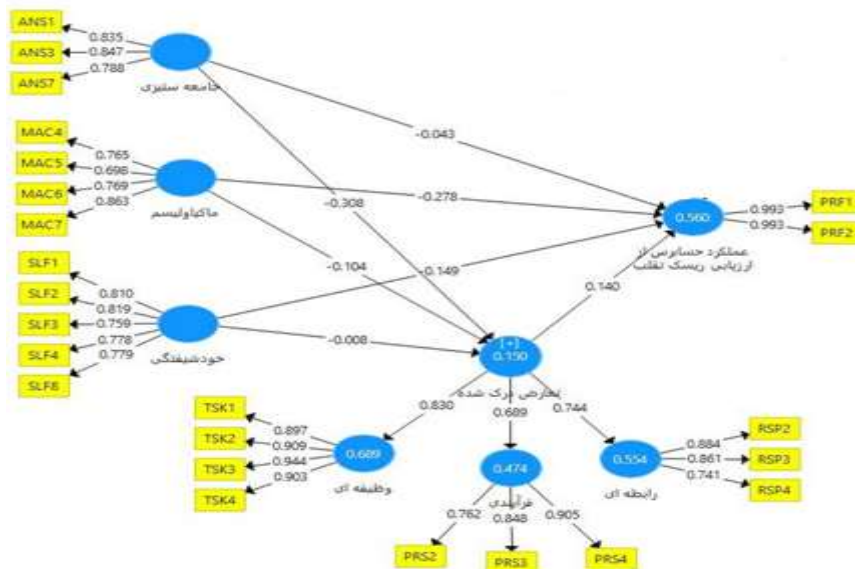
برازش مدل‌های ساختاری و آزمون فرضیه‌های پژوهش

در تجزیه تحلیل استنباطی، پس از آزمون برازش مدل‌های اندازه‌گیری می‌بایست در گام دوم برازش مدل‌های ساختاری و فرضیه‌های پژوهش را آزمون نماییم. برای بررسی برازش مدل‌های ساختاری از پنج مورد زیر استفاده می‌شود: (۱) اعداد معناداری، (۲) اعداد R^2 ، (۳) معیار اندازه تاثیر (f^2)، (۴) معیار Q^2 و (۵) معیار شاخص افزونگی.

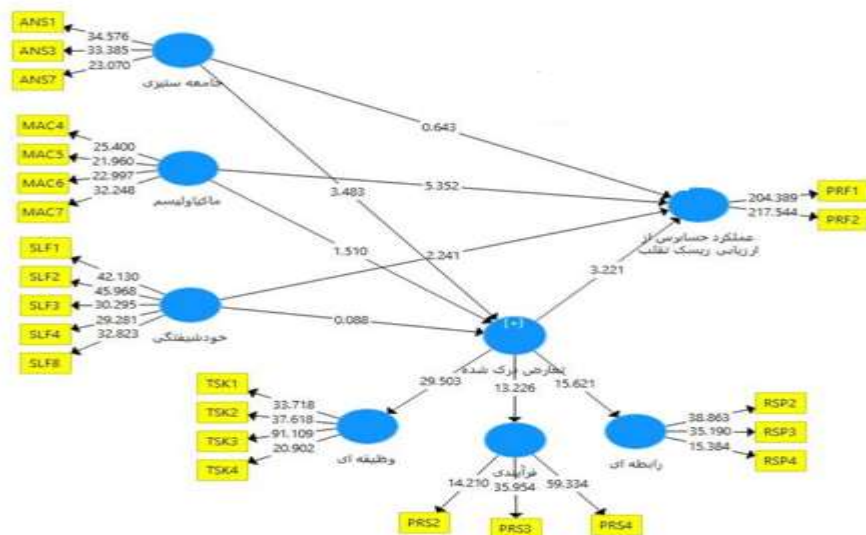
برازش ساختاری و آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتایج مربوط به ضرایب مسیر و اعداد معناداری مدل مفهومی پژوهش به ترتیب در نمودارهای شماره ۱ و ۲ نشان داده شده است. ضرایب مسیر میزان تاثیر متغیرهای پژوهش بر یکدیگر را نشان می‌دهد و آماره t مربوط به هر مسیر، معناداری تاثیر مربوطه را نشان می‌دهد به طوری که اگر مقدار این اعداد (t) از $1/96$ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تایید فرضیه‌ها پژوهش در سطح اطمینان 95% است. البته باید توجه داشت که اعداد t فقط صحت رابطه‌ها را نشان می‌دهند و شدت رابطه بین سازه‌ها را نمی‌توان با آنها سنجید.

نمودار شماره ۱. ضرایب مسیر مدل مفهومی پژوهش

نمودار شماره ۲. اعداد معناداری مدل مفهومی پژوهش

جدول شماره ۸. نتایج معیار اندازه تاثیر (f^2) مدل مفهومی پژوهش

اندازه تاثیر	f^2	$2_y(X R \text{ excluded})$	$2_y(X R \text{ included})$	مسیر
کوچک	۰/۰۳۱	۰/۵۴۶	۰/۵۶۰	جامعه ستیزی ← عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب
متوسط	۰/۰۸۰	۰/۵۲۵	۰/۵۶۰	ماکیاولیسم ← عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب
کوچک	۰/۰۱۶	۰/۵۵۳	۰/۵۶۰	خودشیفتگی ← عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب
کوچک	۰/۰۳۱	۰/۵۴۶	۰/۵۶۰	تعارض ← عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب

در جدول شماره ۸ نتایج حاصل از معادلات ساختاری و آزمون فرضیه‌های مدل مفهومی پژوهش، بر اساس نتایج ضرایب مسیر و معناداری منعکس در نمودارهای شماره ۱ و ۲ و نتایج اندازه تاثیر را نشان می‌دهد. بنابراین معیار اندازه تاثیر (f^2)، شدت رابطه میان سازه‌های مدل را تعیین می‌کند. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵، ۰/۳۵، به ترتیب نشان از اندازه تاثیر کوچک، متوسط و بزرگ یک سازه بر سازه دیگر است.

جدول شماره ۹. نتایج آزمون فرضیه های مدل مفهومی پژوهش

فرضیه	ضریب مسیر	آماره T	انحراف معیار	P Values	نتیجه آزمون
۱ تأثیر جامعه ستیزی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۰۴۳	۰/۶۴۳	۰/۰۶۷	۰/۵۲۰	رد می شود
۲ تأثیر ماکیاولیسم بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۲۷۸	۵/۳۵۲	۰/۰۵۲	۰/۰۰۰	نمی توان رد کرد
۳ تأثیر خودشیفتگی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۱۴۹	۲/۲۴۱	۰/۰۶۷	۰/۰۲۵	نمی توان رد کرد
۴ تأثیر جامعه ستیزی به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۳۰۸	۳/۴۸۳	$Z=۲/۳۰۳$		نمی توان رد کرد
	۰/۱۴۰	۳/۲۲۱	ضریب مسیر	۰/۰۴۳	
۵ تأثیر ماکیاولیسم به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۱۰۴	۱/۵۱۰	$Z=۱/۳۱۰$		رد می شود
	۰/۱۴۰	۳/۲۲۱	ضریب مسیر	۰/۰۱۴	
۶ تأثیر خودشیفتگی به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	-۰/۰۰۸	۰/۰۸۸	$Z=۰/۰۸۴$		رد می شود
	۰/۱۴۰	۳/۲۲۱	ضریب مسیر	۰/۰۰۱	

در جدول شماره ۹ نتایج حاصل از آزمون فرضیه های مدل مفهومی پژوهش حاکی از آن است که جامعه ستیزی تأثیر منفی ۴ درصدی (-۰/۰۴۳) بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب دارد، به عبارتی با هر واحد تغییر در متغیر جامعه ستیزی، متغیر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب ۰/۰۴ واحد و خلاف جهت آن تغییر می کند. اما این تأثیر کوچک ($F^2=۰/۰۳۱$) از نظر آماری معنادار نمی باشد چراکه آماره t مربوط به این تأثیر برابر با ۰/۶۴۳ و کوچکتر از ۱/۹۶ می باشد. بنابراین فرضیه اول یعنی تأثیر جامعه ستیزی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب رد می شود.

ماکیاولیسم تأثیر منفی ۲۸ درصدی (-۰/۲۷۸) بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب دارد، به عبارتی با هر واحد تغییر در متغیر ماکیاولیسم، متغیر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب ۰/۲۸ واحد و خلاف جهت آن تغییر می کند. این تأثیر نسبتاً متوسط ($F^2=۰/۰۸۰$) از نظر آماری معنادار می باشد چراکه آماره t مربوط به این تأثیر برابر با ۵/۳۵۲ و بزرگتر از ۱/۹۶ می باشد. بنابراین فرضیه دوم یعنی تأثیر ماکیاولیسم بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب را نمی توان رد کرد.

خودشیفتگی تأثیر منفی ۱۵ درصدی (-۰/۱۴۹) بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب دارد، به عبارتی با هر واحد تغییر در متغیر خودشیفتگی، متغیر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب ۰/۱۵

واحد و خلاف جهت آن تغییر می‌کند. این تاثیر کوچک ($F^2=0/016$) از نظر آماری معنادار می‌باشد چراکه آماره t مربوط به این تاثیر برابر با $2/241$ و بزرگتر از $1/96$ می‌باشد. بنابراین فرضیه سوم یعنی تاثیر خودشیفتگی بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب را نمی‌توان رد کرد.

جامعه سستیزی تاثیر منفی 31 درصدی ($-0/308$) و معنی داری ($F=3/483$) بر تعارض درک شده دارد. از طرفی تعارض درک شده تاثیر مثبت 14 درصدی ($0/140$) و معنی داری ($F=3/221$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. بنابراین می‌توان گفت جامعه سستیزی به طور غیرمستقیم و به واسطه تعارض درک شده تاثیر منفی 4 درصدی ($-0/043$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. آماره t مربوط به هر دو مسیر (جامعه سستیزی بر تعارض درک شده؛ و تعارض درک شده بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب) هر دو بزرگتر از $1/96$ می‌باشد. از آنجایی که آماره Z حاصل از آزمون سوئیل به دست آمده برای این تاثیر میانجی نیز برابر با $2/303$ می‌باشد و مقدار آن از $1/96$ بیشتر می‌باشد. بنابراین فرضیه چهارم یعنی تاثیر جامعه سستیزی به طور غیر مستقیم و به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب را نمی‌توان رد کرد.

ماکیاولیسم تاثیر منفی 10 درصدی ($-0/104$) و غیرمعنی داری ($F=1/510$) بر تعارض درک شده دارد. از طرفی تعارض درک شده تاثیر مثبت 14 درصدی ($0/140$) و معنی داری ($F=3/221$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. بنابراین می‌توان گفت ماکیاولیسم به طور غیرمستقیم و به واسطه تعارض درک شده تاثیر منفی 1 درصدی ($-0/014$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. آماره t مربوط به مسیر ماکیاولیسم بر تعارض درک شده کوچکتر از $1/96$ می‌باشد. از آنجایی که آماره Z حاصل از آزمون سوئیل به دست آمده برای این تاثیر میانجی نیز برابر با $1/310$ می‌باشد و مقدار آن از $1/96$ کمتر می‌باشد. بنابراین فرضیه پنجم یعنی تاثیر ماکیاولیسم به طور غیرمستقیم و به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب رد می‌شود.

خودشیفتگی تاثیر منفی 1 درصدی ($-0/008$) و غیرمعنی داری ($F=0/088$) بر تعارض درک شده دارد. از طرفی تعارض درک شده تاثیر مثبت 14 درصدی ($0/140$) و معنی داری ($F=3/221$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. بنابراین می‌توان گفت خودشیفتگی به طور غیرمستقیم و به واسطه تعارض درک شده تاثیر منفی $0/1$ درصدی ($-0/001$) بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب دارد. آماره t مربوط به مسیر خودشیفتگی بر تعارض درک شده کوچکتر از $1/96$ می‌باشد. از آنجایی که آماره Z حاصل از آزمون سوئیل به دست آمده برای این تاثیر میانجی نیز برابر با $0/084$ می‌باشد و مقدار آن از $1/96$ کمتر می‌باشد. بنابراین فرضیه ششم یعنی تاثیر خودشیفتگی به طور غیر مستقیم و به واسطه تعارض درک شده بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب رد می‌شود.

جدول شماره ۱۰. نتایج سایر شاخص‌های برازش ساختاری مدل مفهومی پژوهش

متغیر	Q^2	مقادیر اشتراکی	R^2	شاخص افزونگی
رابطه ای	۰/۳۵۸	۰/۶۹۱	۰/۵۵۴	۰/۳۸۳
فرآیندی	۰/۳۱۴	۰/۷۰۶	۰/۴۷۴	۰/۳۳۵
وظیفه ای	۰/۵۳۶	۰/۸۳۴	۰/۶۸۹	۰/۵۷۵
تعارض درک شده	۰/۰۶۰	۰/۷۲۴	۰/۱۵۰	۰/۱۰۹
عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب	۰/۵۲۴	۰/۹۹۳	۰/۵۶۰	۰/۵۵۶

در جدول شماره ۱۰ نتایج سایر شاخص‌های برازش ساختاری مدل مفهومی پژوهش حاکی از آن است که معیار Q^2 ، قدرت پیش بینی مدل در خصوص سازه‌های درون‌زای مدل را مشخص می‌سازد. شدت قدرت پیش بینی مدل در مورد سازه‌های درون‌زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵، ۰/۳۵ تعیین گردیده است که به ترتیب نشان از آن دارد که مدل قدرت پیش بینی کوچک، متوسط و بزرگ در قبال شاخص‌های آن سازه دارد. همانطور که در جدول شماره ۷ نشان داده شده، قدرت پیش بینی همه سازه‌های مدل به جز تعارض درک شده بالای ۰/۳۰ و در حد بزرگ بوده است و به طور کلی می‌توان گفت سازه‌های درون‌زای مدل در مجموع از قدرت پیش بینی مناسبی برخوردار بوده و برازش مناسب مدل ساختاری را بار دیگر تأیید می‌سازد.

معیار R^2 نشان از تأثیری دارد که متغیرهای برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا می‌گذارند. مقدار R^2 تنها برای سازه‌های درون‌زای مدل محاسبه می‌گردد و در مورد سازه‌های برون‌زا، مقدار این معیار صفر است. هر چه مقدار این معیار بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. چین (۱۹۹۸) سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳، ۰/۶۷ را به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 معرفی می‌کند. همانطور که در جدول شماره ۷ نشان داده شده، مقدار R^2 متغیر تعارض درک شده برابر با ۰/۱۵ می‌باشد و این نشان می‌دهد که ۰/۱۵ تغییرات متغیر تعارض درک شده توسط، متغیرهای جامعه ستیزی، ماکیاولیسم و خودشیفتگی تبیین می‌شود که مقدار تقریباً ضعیفی است اما مقدار R^2 در خصوص متغیر عملکرد حسابرسان از ارزیابی ریسک تقلب که مهمترین متغیر درون‌زای مدل مفهومی پژوهش می‌باشد برابر با ۰/۵۶۰ می‌باشد که نشان می‌دهد حدود ۵۶ درصد از تغییرات این متغیر توسط جامعه ستیزی، ماکیاولیسم و خودشیفتگی، تعارض درک شده تبیین می‌شود که این مقدار قوی می‌باشد و برازش مناسب مدل ساختاری را بار دیگر تأیید می‌سازد.

شاخص افزونگی، شاخص معیار سنجش کیفیت مدل ساختاری می‌باشد. این معیار از حاصلضرب مقادیر اشتراکی (شاخص اشتراک) سازه‌ها در مقادیر R^2 مربوط به آنها به دست می‌آید و نشانگر مقدار تغییر پذیری شاخص‌های یک سازه درون‌زا است که از یک یا چند سازه برون‌زا تأثیر می‌پذیرد. یک معیار مناسب برای سنجش برازش بخش ساختاری مدل‌های معادلات ساختاری، مقدار میانگین شاخص افزونگی

است. هر چه مقدار این شاخص بیشتر باشد، نشان از برازش مناسب تر بخش ساختاری مدل در یک پژوهش دارد. همانطور که در جدول شماره ۷ نشان داده شده است، شاخص افزونگی همه سازه‌های مدل به جز تعارض درک شده بالای ۰/۳۵ و در حد بزرگ بوده است و میانگین شاخص افزونگی که از میانگین شاخص افزونگی کلیه متغیرهای درون‌زای مدل حاصل می‌شود برابر با ۰/۳۹۹ می‌باشد که میزان نسبتاً خوبی است و برازش مناسب مدل ساختاری را بار دیگر تأیید می‌سازد.

برازش کلی مدل مفهومی پژوهش

به منظور برازش بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری از معیار نیکویی برازش استفاده شده است. این معیار از جذر حاصلضرب میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه (شاخص اشتراک) در میانگین مقادیر R^2 squares سازه‌های درون‌زای مدل (R^2) بدست می‌آید. وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای معیار نیکویی برازش معرفی نموده‌اند. نتایج برازش کلی در جدول شماره ۱۱ نشان داده شده و همانطور که مشاهده می‌شود، مدل مفهومی این پژوهش از برازش قوی برخوردار بوده که می‌توان به نتایج آن اتکا نمود.

جدول شماره ۱۱. نتایج برازش کلی معادلات ساختاری مدل‌های مفهومی پژوهش

GOF	میانگین مقادیر R^2 سازه‌ها	میانگین مقادیر اشتراکی سازه‌ها
۰/۶۳۸	۰/۳۳۵	۰/۵۸۷

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت نقش حسابرسی، چشم‌انداز جوامع به رفتار و عملکرد حرفه‌ای حسابرس و همچنین نحوه تعاملات و ارتباطات آن‌ها موضوع سازه‌های تاریک شخصیت حسابرسان بر ارزیابی ریسک تقلب مورد بررسی قرارگرفت تا اندکی از خلاء پژوهش رفع شود. در واقع با انجام پژوهش حاضر، درک بهتری از تاثیر فاکتورهای منفی شخصیتی بر عملیات حسابرسی نمایان می‌شود.

جفر و همکاران (۲۰۰۶) در بررسی تاثیر مدل پنج عاملی شخصیتی بر عملکرد حسابرسان از ارزیابی خطر تقلب دریافتند که هیچ یک از ویژگی‌های شخصیتی تاثیری بر توانایی حسابرسان در ارزیابی ریسک تقلب ندارد [۳۰]. اما در پژوهش نیلا ایوب و همکاران (۲۰۱۷) تاثیر مستقیم ویژگی‌های شخصیتی وجدان-کاری، گشودگی تجربه و ثبات شخصیت بر عملکرد کارکنان تأیید شد [۲۰]. از طرفی پراسیک و سولاسکی (۲۰۱۹) در بررسی رابطه ویژگی‌های سه‌گانه با انگیزه در کار و عدم عملکرد شغلی کارکنان دریافتند که رابطه بین ویژگی‌های تاریک شخصیتی سه‌گانه در برخی بخش‌ها از طریق منابع انگیزشی تأیید شده که مربوط به سطوح بالاتر عدم کارایی است [۳۳]. راگازا و سیسایوچ (۲۰۱۸) دریافتند ویژگی جامعه‌ستیزی و مثلث تاریک ساختارهای مستقل هستند، و ماکیاولیسم جنبه‌ای از جامعه‌ستیزی با مفهومی مشابه، ویژگی خودشیفتگی را بیان می‌کند و این سطوح متمایز بطور تئوریک الگویی از رابطه با ویژگی‌ها و ارزش‌های شخصیتی محسوب می‌شوند [۳۵]. حاجی حسینی و همکاران (۲۰۱۹) دریافتند که

هنگامی که افراد با ویژگی‌های شخصیتی تاریک مضطرب می‌شوند تمایل بیشتری به انجام فساد دارند [۲۸].

اما بطور خاص ویژگی جامعه‌ستیزی از جمله هیجان‌خواهی، تکانشگری و تمایلات ضداجتماعی است. شاخص این اختلال، نگرش طمع‌کارانه به دیگران است، نوعی حساسیت نداشتن و بی‌تفاوتی به حقوق دیگران که با دروغ‌گفتن، دزدی و تقلب کردن مشخص می‌شود [۸] [۲۸] [۳۳] [۳۷]. با توجه به آماره \pm کوچکتر از ۱/۹۶ است، فرضیه تأثیر جامعه‌ستیزی بر عملکرد حسابرس از ارزیابی ریسک تقلب رد می‌شود. به عبارت دیگر، تأثیر جامعه‌ستیزی حسابرس بعنوان اختلال شخصیتی بر عملکرد وی تأثیری ندارد که با پژوهش‌های رسایی و همکاران (۱۳۹۷) همراستا نیست. آنها دریافتند که جامعه‌ستیزی در پیش بینی ریسک‌پذیری رفتاری نقش مهمی دارد و تبیین‌کننده واریانس بی‌تفاوتی اخلاقی نیز هست [۸]. از طرفی ویژگی فرد ماکیاولی همراه با بهره‌کشی‌های بین فردی از قبیل تملق و چاپلوسی، فاصله‌گیری عاطفی با دیگران شناخته می‌شوند که متأثر از فقدان اخلاق عرفی است [۸] [۲۸] [۳۳]. در این پژوهش با توجه به اینکه آماره \pm بزرگتر از ۱/۹۶ است، تأثیر ماکیاولیسم بر عملکرد حسابرس را نمی‌توان انکار کرد و لازم به ذکر است این ویژگی در بین سه‌گانه‌های تاریک بیشترین تأثیر را بر عملکرد حسابرس دارد و با نتیجه پژوهش‌های معزز و همکاران (۱۳۹۲)، فرقاندوست و همکاران (۱۳۹۳) و صفری و همکاران (۱۳۹۶) همراستا است. در پژوهش معزز و همکاران (۱۳۹۲) ویژگی ماکیاولیسم یک متغیر تعیین‌کننده در چگونگی رفتار در محیط شغلی بوده است و در بررسی فرقاندوست و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند که میزان ماکیاولیسم در حرفه مهندسی، پزشکی و حسابداری متفاوت است و حرفه حسابداری بعد از حرفه مهندسی گرایش بیشتری به ماکیاولیسم دارند. در پژوهش صفری و همکاران (۱۳۹۶) ماکیاولیسم با اثربخشی فردی حسابرس در هر دو بخش دولتی و خصوصی، رابطه‌ای منفی دارد [۱۱]. همچنین در پژوهش آپریلا و همکاران (۲۰۲۱) ماکیاولیسم با رفتار اخلاقی حسابرس رابطه‌ای منفی دارد و منفی دارد [۲۲].

خودشیفتگی سبکی از شخصیت است که با ویژگی‌هایی همچون خودبزرگ بینی، تخیلات افراطی در مورد قدرت، زیبایی و موفقیت، حساسیت زیاد به انتقاد و احساس بی‌نظیربودن مشخص می‌شود [۸] [۲۸] [۳۳]. ویژگی خودشیفتگی حسابرس با توجه به اینکه آماره \pm بزرگتر از ۱/۹۶ است بر ارزیابی عملکرد وی تأثیرگذار است که با پژوهش‌های خواجهی و همکاران (۱۳۹۷) و پراسیک و سولاسکی (۲۰۱۹) همراستا است. در پژوهش خواجهی و همکاران (۱۳۹۷) رابطه‌ای مستقیم و معنادار بین خودشیفتگی مدیران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد مالی وجود دارد [۶]. در پژوهش پراسیک و سولاسکی رابطه بین ویژگی‌های تاریک سه‌گانه و عدم‌کارایی از طریق منابع انگیزشی میانجیگری تأیید شد. [۳۳] اما با پژوهش‌های رسایی و همکاران (۱۳۹۷) همراستا نیست، زیرا آنها دریافتند که خودشیفتگی پیش‌بینی‌کننده بی‌تفاوتی اخلاقی نبوده است [۸].

تعارض از نظر روس و شوارزوالد (۲۰۱۶) وضعیتی است که افراد متعامل در زمینه اهداف اصلی و فرعی و ارزش‌ها با یکدیگر اختلاف دارند. مواردی که تعارض را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد تغییر مستمر، ترکیب

کارکنان، کارهای تیمی و مبادلات است. تعارض می‌تواند اثربخشی سازمانی را کاهش دهد. به عبارت دیگر، تعارض به این دلیل بروز می‌کند که افراد با ویژگی‌های شخصیتی متفاوتی در کنار هم مشغول فعالیت هستند [۱۹] [۲۰]. در تحقیقات جیانگ و همکاران (۲۰۱۲) مشاهده شده که تعارض ارتباط میان شخصیت و ارزیابی حسابرس را تعدیل می‌کند [۲۹]. تعارض وظیفه‌ای می‌تواند در افراد با وجدان کاری بالا، حسابرسی ارزیابی عملکرد ریسک تقلب را افزایش دهد، در حالی که تعارض رابطه‌ای ارزیابی حسابرس را در ریسک تقلب کاهش می‌دهد، اما به عنوان یکی از عوامل کنترل تعارض، تعارض وظیفه‌ای هنگامی که مشارکت و همکاری وجود دارد، ارزیابی عملکرد را بهبود می‌بخشد و یا راهبرد اجتناب از تعارض را می‌پذیرد [۳۸]. تعارض فرآیندی به اختلاف نظر در مورد چگونگی انجام وظیفه و تفویض مسئولیت افراد اشاره دارد. به عنوان مثال، وقتی اعضای گروه در مورد مسئولیت و وظایف خاصی مذاکره و تصمیم‌گیری می‌کنند. تعارض فرآیندی رخ می‌دهد که نهایتاً تضعیف روحیه، کاهش بهره‌وری و عملکرد ضعیف تیم منجر به این نوع تعارض می‌شود [۲۰] [۲۲]. آنچه که در پژوهش حاضر مورد توجه قرار می‌گیرد این است که با میانجیگری تعارض در کسبه توسط حسابرس با ویژگی‌های تاریک شخصیتی نتایج در فرضیه‌های اول تا سوم معکوس شده و یافته‌های دیگری حاصل می‌شوند. به عبارت دیگر، فرضیه تاثیر جامعه-ستیزی حسابرسی با توجه به آماره t برابر $۳/۴۸۳$ بر عملکرد وی به واسطه تعارض را نمی‌توان رد کرد که با نتیجه جاری صادق و همکاران (۱۳۹۵) سازگار است. آنها دریافتند که میزان عملکرد با تعارض و ارزش-های فردی ارتباط مستقیم دارد [۴]. اما، این نتیجه در ارتباط با تاثیر ویژگی‌های تاریک ماکیاولیسم و خودشیفتگی به ترتیب با آماره t برابر $۱/۵۱۰$ و $۰/۰۸۸$ بر ارزیابی عملکرد صادق نیست.

پژوهش‌های متعددی در ارتباط با سنجش عملکرد و رفتار حرفه‌ای حسابرسان انجام شده است و توصیه‌هایی نیز در مورد تیپ‌های شخصیت حسابرس صورت گرفته است و با توجه به اینکه شخصیت حسابرس تاثیر مهمی بر فعالیت آنها داشته و همچنین جامعه با استفاده از گزارشات حاصل از عملیات آنها تصمیم‌گیری‌هایی اتخاذ می‌نمایند از اینرو، در این پژوهش تاثیر ابعاد تاریک ویژگی‌های شخصیت حسابرسان بر عملکرد آنها از ریسک تقلب مورد بررسی قرار گرفت.

پیشنهادات

شکل‌گیری شخصیت حاصل تعامل عوامل متعددی از جمله سرشت فرد، کیفیت روابط خانوادگی، تجارب رشدی در خانواده، کیفیت ارتباط با والدین و همسالان، محیط اجتماعی و عوامل ژنتیکی و بیولوژیکی است. از آنجائی که پژوهش‌ها بدلیل پیچیدگی پدیده‌های اجتماعی و ویژگی‌های روانشناسی به سمت مطالعات عوامل ترکیبی و چندگانه سوق یافته است، ضرورت دارد با توجه به تاثیر ویژگی‌های شخصیت حسابرس به منظور بررسی عمیق‌تر سطوح متفاوت فردی حسابرس، سازمان‌های حسابرسی و اثرات آنها بر عملکرد مورد توجه قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد ویژگی‌های مثبت و منفی شخصیت حسابرسان در رابطه با ارزیابی ریسک تقلب بطور همزمان با هم مقایسه شوند.

افزون بر این، با توجه به اینکه حسابرسان مهم‌ترین سرمایه موسسات حسابرسی به شمار می‌روند، پیشنهاد می‌گردد این موسسات با آموزش‌های مستمر روانشناختی و ارتقاء سطح ذهنی سرمایه فکری همگام با سطح دانش تخصصی در جهت رفع اختلالات و ویژگی‌های منفی توسعه سازمان‌های خود را بهبود بخشند.

فهرست منابع

۱. امیری، سهراب و سپهریان آذر، فیروزه (۱۳۹۵). "روابط ابرازگری هیجانی، عاطفه مثبت و عاطفه منفی با صفات سه‌گانه تاریک شخصیتی (ماکیاولیسم، خودشیفته، ضداجتماعی)". **فصلنامه علمی پژوهشی ابن سینا**. دوره ۲ شماره ۵۵، ۱۹-۱۰.
۲. برهانی زاد، شبنم و عبدی، رضا (۱۳۹۶). "نقش ابعاد مثلث تاریک شخصیت در پیش‌بینی صمیمیت و نگرش به خیانت زوجین متقاضی طلاق". **اندیشه و رفتار**. دوره ۱۱ شماره ۴۵، تابستان، ۲۷-۱۷.
۳. تابش، زهره، عبدلی، محمدرضا، یاورپور، هوشنگ (۱۳۹۹). "بررسی هاله‌ای بر کارراه حرفه‌ای حسابرسان". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، بهار ۹۹، شماره ۴۵، ۸۹-۲۱۳.
۴. چاری، صادق و مجد، علی اکبر (۱۳۹۵). "بررسی ارتباط ارزش‌های گروهی، تعارض و اعتماد سازمانی با نقش تعدیل‌گری گشودگی ارتباط". **جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی**. دوره ۳ شماره ۸، ۱۳۱-۹۷.
۵. خازن، آتنا و میرعباسی، جواد (۱۳۹۶). "ارزیابی ریسک تقلب". **فصلنامه حسابداری رسمی**، شماره ۳۹، ۵۱-۴۵.
۶. خواجوی، شکراله، دهقانی‌سعدی، علی اصغر و روستا، منوچهر (۱۳۹۷). "بررسی نقش تعدیل‌کنندگی خودشیفتگی مدیران در تبیین رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". **مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، پائیز ۹۷، شماره ۳۹، ۷۴-۵۷.
۷. رحیمیان، نظام‌الدین و طباطبائی‌پوده (۱۳۹۲)، "استفاده حسابرسان از معیارهای غیرمالی در ارزیابی ریسک تقلب"، **مجله حسابرسان**، شماره ۶۷، آبان ۱۳۹۲.
۸. رسایی کشکوک، زهره. آهی، قاسم و منصور، احمد (۱۳۹۷). "نقش سه‌گانه‌های تاریک شخصیت در ریسک‌پذیری رفتاری و بی‌تفاوتی اخلاقی دانش‌آموزان پسر". **دو فصلنامه علمی - پژوهشی روانشناسی بالینی و شخصیت**. دوره ۱۶ شماره ۱، بهار و تابستان، ۹۱-۸۳.
۹. سعادت، سجاد. کلانتری، مهرداد و قمرانی، امیر (۱۳۹۶). "رابطه ویژگی‌های شخصیت تاریک (ماکیاولی، خودشیفتگی و جامعه‌ستیزی) با خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان". **دو ماهنامه علمی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی**. دوره ۱۰ شماره ۴، مهر و آبان، ۲۶۲-۲۵۵.
۱۰. صالحی، اله‌کرم صالحی، قیصری، طاهر و تامرادی، علی (۱۳۹۷). "تاثیر هوش هیجانی بر عملکرد حسابرسان با نقش واسطه سرمایه". **فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت**، دوره ۱، شماره ۴، جلد اول، ۷۱-۶۰.
۱۱. صفری، زهرا و موسوی کاشی، زهره (۱۳۹۷). "رابطه میان اثربخشی فردی حسابرسان و خطا در ارزیابی ریسک تقلب". **دوفصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری**. دوره پائیز و زمستان شماره ۶، ۲۷۷-۲۵۵.

۱۲. عدیلی، مجتبی، خدای پور، احمد، پورحیدری، امید (۱۳۹۹). "بررسی فرهنگ اخلاقی موسسه حسابرسی و تیپ‌های شخصیتی حسابرسان بر عینیت حسابرس". **مجله تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، دوره ۲ شماره ۴۶، ۱۰-۵.
۱۳. غلامرضایی، محسن و حسنی، محمد (۱۳۹۸). "تاثیر اختلالات شخصیت بر تردید حرفه‌ای حسابرسان مستقل". **مجله دانش حسابداری**. دوره دهم، شماره ۲ تابستان، پیاپی ۳۷-۴۳.
۱۴. محمدزاده، علی و عاشوری، احمد (۱۳۹۷). "مقایسه همبسته‌های شخصیتی صفات ماکیاولیایی، خودشیفتگی و ضداجتماعی (مثلث تاریک شخصیتی) در الگوی سه عاملی". **مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران**. شماره ۲۴، دوره ۱، ۴۴-۵۵.
۱۵. مرادی، جواد، رستمی، راحله و زارع، رضا (۱۳۹۳). "شناسایی عوامل خطر موثر بر احتمال وقوع تقلب در گزارشگری مالی از دید حسابرسان و بررسی تاثیر آنها بر عملکرد مالی شرکت". **مجله پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز**، دوره ششم، شماره اول، بهار و تابستان، پیاپی ۳-۶۶، ۱۷۳-۱۴۱.
۱۶. مرادی، مهدی و افشارایمانی، یگانه السادات (۱۳۹۶). "رابطه بین هوش هیجانی، هوش معنوی و عملکرد حسابرس". **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی**، سال نهم، شماره ۳۵، ۶۴-۴۱.
۱۷. نجف‌لو، محمود، زنگی آبادی، مصطفی و غلامی، پرویز (۱۳۹۶). "تاثیر عوامل خطر تقلب بر تعدیل برنامه حسابرسی". **دانش حسابرس**، سال هفدهم، شماره ۶۸، ۲۷۹-۲۶۱.
۱۸. نوشادی، امین، محمدی ملفرنی، عطاله، نوروش، ایرج و امینی، پیمان (۱۳۹۸). "بررسی رابطه بین هوش مالی مدیران و کیفیت حسابرسی با نقش تعدیلگری رفتار اخلاقی حسابرسان". **فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت**، سال هشتم، شماره ۳۰، تابستان، ۲۶۳-۲۳۷.
۱۹. یزدان‌شناس، مهدی و مطلبی‌مژده (۱۳۹۶). "نقش تیپ‌های شخصیتی کارکنان در رفتار مدیریت تعارض". **تحلیلی بر اساس روش ارزیابی خوشه**. **فصلنامه مشاوره شغلی و سازمانی**. دوره ۹ شماره ۳۳، زمستان، ۱۴۵-۱۲۶.
20. Ayub Nailah, Suzan M. AlQurashi, Wafa A. Al-Yafi, Karen Jehn, (2017). "Personality traits and conflict management styles in predicting job performance and conflict". **International Journal of Conflict Management**, Vol. 28 Issue: 5, pp.671-694.
21. Akhtar Fatima, K.S.Thyagaraj, Niladri Das (2017), "The impact of social influence on the relationship between personality traits and perceived investment performance of individual investors: Evidence from Indian stock market", **International journal of Managerial Finance**, Vol. 14 No. 1, pp. 130-148.
22. Aprillia Windha, Nur Maharani Satia, (2021). "The Dark Triad and Ethical Behavior". 7th Regional Accounting Conference, Available online 19 April 2021.
23. Bedford Anna, Bugeja Martin, Ghannam Samir, Ma Nelson (2020). "The Quality of other assurance service supplied by accounting firms: Evidence from independent export reports". **International Journal of auditing** ", onlinelibrary.wiley.com ,pp.40.-58.

24. Bernard Oladosu Omisore and Ashimi Rashidiat Abiodun (2014). "Organizational Conflicts: Causes, Effects and Remedies". **International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences**, Vol. 3, No. 6 pp118-138.
25. Delroy Paulhus L. and Kevin Williams M.,2002;" The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy", **Journal of Research in Personality** ,Vol.36 ,pp. 556-565.
26. Elizabeth, A. P. & Robert J. R. (2005). "Fraud risk assessments and auditors professional skepticism", **Managerial Auditing Journal**,Vol. 20 Issue: 3, pp. 321-330.
27. Gold Anna, Heilmann Melina, Pott Chridtane, Rematzki Johanna (2020), "Do key audit matters impact financial reporting behavior?" , **International Journal of auditing** ", onlinelibrary.wiley.com, pp. 232-244.
28. Hajhoseiny, Soodeh, Fathi, Zadallah and Shafiei, Hossein, (2019). "Are Those with Darker Personality Traits more Willing to Corrupt When They Feel Anxious?" , **Iranian Journal of Management Studies(IJMS)**, Vol.12, No.3, Summer 2019, PP.451-479.
29. Jiang, J.Y., Zhang, X. and Tjosvold, D. (2012), "Emotion regulation as a boundary condition of the relationship between team conflict and performance: a multi-level examination", **Journal of Organizational Behavior**, Vol. 34 No. 5, pp. 714-734.
30. Jaffar, Nahariah, Salleh, Arfah, Mohd Iskandar, Takiyah and Haron. Hasnah. (2006), "A conceptual discussion on the external auditor's personality and detection of fraud". **European Journal of Social Sciences**, vol.4 No.1, pp. 66-76.
31. Jonason, P.K., Wee, S., Li, N.P., & Jackson, C. (2014). "Occupational niches and the Dark Triad traits". **Personality and Individual Differences**, 69,pp. 119–123
32. Le, H., Oh, I.S., Robbins, S.B., Ilies, R., Holland, E. and Westrick, P. (2011), "Too much of a good thing: curvilinear relationships between personality traits and job performance", **Journal of Applied Psychology**, Vol. 96 No. 1, pp. 113-133.
33. Prusik, Monika, and Sxulawski, Michat. (2019), "The Relationship Between the Dark Triad Personality Traits, Motivation at work, and Burnout Among HR Recruitment Workers", <http://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01290/full>. 07June 2019.
34. Robbins, S.P, Judge ,T.A., & Sanghi, S. (2008), "Conflict types", **Pearson education, India. Organizational Behavior**.
35. Rogoza, Radoslaw and Ciecuch, Jan (2018). "Dark Triad traits and their structure": **An empirical approach** , **Current Psychology. Springer**, Vol.10 No.6, pp.100-116.

36. Salehi Mahdi, Rouhi Safoura, Usefi Moghadam Mohana, Faramarzi Faezeh (2021), "Managers' and auditors' narcissism on the management team's stability and relative corporate performance", **International Journal of Productivity and Performance Management**, Emerald Publishing Limited. Vol. ahead-of-print.
37. Schotter, A. and Beamish, P.W. (2011), "Performance effects of MNC headquarters–subsidiary conflict and the role of boundary spanners": the case of headquarter initiative rejection", **Journal of International Management**, Vol. 17 No. 3, pp. 243-259.
38. Su Jau-ming, Lee, Shue- Ching , Sang Bing Tsai and Tzu-Li Lu (2016) "A comprehensive survey of the relationship between self-ifficacy and performance for the governmental auditoers". **Springer plus open**, Vol 5, 508, pp.1-13.
39. Young, S. M., ans Pinsky, D. (2006). "Narcissism and celebrity". **Journal of Personality Research**, 40, pp.463-471.

Dark Personality Traits of Auditors' and Their Effects on Fraud Risk Assessment

Susan Zolfi

Ph.D. Student in Accounting, Faculty of Management and Economic of Azad University, Science and research Branch, Tehran, Iran

Narges Yazdanian(PhD)¹©

Assistant Professor at Rudehen Islamic Azad University, Rudehen, Iran

(Received: April 5, 2021; Accepted: June 2, 2021)

Following the various dimensions of personality and their impacts on the various parts of the organization, and the emergence of conflict, is formed the main issue of this article. In this regard, the dark structures of personality are as a focal point and their direct relationship with the auditor's performance of fraud risk and also relationship through the mediation of perceived conflict has been researched among 283 members of the Society of Certified Public Accountants and the Private Auditing Institute. Jones and Paulhus Questionnaire (2014) was used to examine the dark personality triangles, Jane Questionnaire(1995) was used to assess the conflict, and Elizabeth and Robert Questionnaire(2005) was used to assess the fraud risk. Also, in order to statistically analyze the data have been used the Structural Equation Model (SEM) and the Smart PLS-3 software. Studies have shown that the characteristics of the Machiavellianism and Narcissism affect on the risk assessment of fraud, but the Psychopathy does not affect on the performance of the auditor. In addition, the auditor's Machiavellianism and Narcissism personality traits do not affect the fraud risk assessment due to perceived conflict, but through conflict mediation, the Psychopathy dark factor affects the auditor's performance of the fraud risk assessment. The results showed that the dark triangle of auditors' personality in performing activities related to the fraud risk assessment directly and also through the mediation of perceived conflict has different results. In the other word, Narcissism has been a negative impact on the auditor's performance in assessing fraud risk, but Psychopathy and Machiavellianism have been impact on the auditor's performance in assessing fraud risk. However, these result have been changed by the mediation of the perceived conflict. It means that Narcissism character has a significant effect on fraud risk assessment, but Psychopathy and Machiavellianism have not been impact on the auditor's performance in assessing fraud risk.

Keywords: Dark Personality Traits, Perceived Conflict, Fraud risk assessment.

¹ n.yazdanian@riau.ac.ir © (Corresponding Author)